

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Första kammaren.

Nr 7.

Onsdagen den 8 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade

1: o) Kungl. Maj:ts skrivelse nr 38, angående av Kungl. Maj:t meddelat uppskov med slutförandet av vissa undersökningsarbeten i Kii-runavaara och Gellivare malmberg; samt

2: o) Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 44, angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 45, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag m. m. vid 1922 års taxering till bevillning av inkomst;

nr 46, med förslag till förordning om särskilda ändringar i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst att gälla vid 1922 års taxering m. m.; samt

nr 47, med förslag till förordning om rätt att vid taxering för inkomst åtnjuta avdrag för erlagd byggnadsskatt.

Justerades protokollen för den 3, 4 och 6 innevarande månad.

Föredrogs och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts den 6 i denna månad å rikssalen avgivna svar i anledning av vissa utav innevarande års riksdag antagna grundlagsändringar; och skulle detsamma innehåll meddelas riksdagens kanslideputerade för att iakttagas vid riksdagsbeslutets uppsättande.

Anmäldes och bordlades
statsutskottets memorial och utlåtande:

nr 11, med anledning av remiss från andra kammaren av en utav herr S. Lübeck m. fl. väckt motion; och

nr 12, i anledning av Kungl. Maj: ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående införande av kvinnliga befattningar inom den nya lägsta lönegraden;

bankoutsrottets utlåtande nr 8, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning; samt

första lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av andra stycket av slutbestämmelserna i lagen den 19 juni 1917 angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 1 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna.

Ang. vissa
budgetspörsmål.

Punkten 1.

Under denna punkt hade utskottet yttrat sig angående vissa allmänna budgetspörsmål, som övade inflytande å uppställningen och behandlingen av övergångsstaten för halvåret januari—juni 1923.

Herr statsrådet Thorsson: Herr greve och talman! Statsutskottet har i sitt utlåtande angående första huvudtiteln till behandling upptagit frågan om de s. k. förstärkningsanslagen och därvid intagit en annan ståndpunkt än den, som av mig utvecklats i statsverkspropositionen.

Utskottet har dels allmänt återinfört förstärkningsanslag, vilka i statsverkspropositionen inlagts i sina ordinarie anslag, dels ock delat upp förstärkningsanslagen i två olika grupper. Endast för den ena skulle dock användas uttrycket "förstärkning". Den andra gruppen skulle karakteriseras genom att i själva inkomstiteln skulle ingå uttrycket "till täckande av motsedd brist" å det anslag, varom i varje särskilt fall är fråga.

Beträffande den senare gruppen synes det vara utskottets mening, att samma regler som jag förordat skulle komma till användning, d. v. s. förstärkningsanslaget skulle få tagas i anspråk allenast sedan huvudanslaget — med undantag för inbalanserad reservation och särskilda upp보르dsmedel — blivit förbrukat. Under sådana förhållanden synes emellertid den använda benämningen å anslagen missvisande, då den tyder på att förstärkningsanslaget skulle få användas först sedan *verklig* brist uppstått å moderanslaget, vilket ju dock ej torde vara meningen.

I fråga om den andra gruppen av anslag, vilka efter omdöpnigen bli de enda verkliga förstärkningsanslagen, har jag först den erinran att framställa, att bibehållandet av dylika förslagsanslag, högst, vilka skulle omedelbart omföras till huvudanslaget, ju betyder, att ett förslagsanslag, högst, får samma natur som huvudanslaget. Om detta är reservationsanslag, förändras faktiskt även förstärkningsanslaget till sådant, ehuru ett förslagsanslag, högst, ju ej är avsett för andra utgifter än budgetårets.

*Ang. vissa
budgetspörsmål.
(Forts.)*

Nu kommer härtill, att hela omläggningen är ganska onödig. Med det i statsverkspropositionen använda förfarandet, då förstärkningsanslagen lades in i huvudanslagen, kom ju utan vidare förstärkningen huvudanslagen till godo, utan någon omgång och utan att man behöfve komma in på den tvistiga frågan om anslagsnaturerna.

Emellertid, om man nu ger sig in på den uppdelning utskottet förordat, så måste man söka klart angiva skillnaden mellan de båda slagen av tilläggsanslag. Detta har man ej gjort i utskottets principuttalande. Och under första huvudtitelns anslag har utskottet också undvikit det. Här spelar det mindre roll. Men när vi komma till huvudtitlar med reservationsanslag, som skola förstärkas, blir det nödvändigt, att man söker klargöra de grunder, efter vilka uppdelningen bör ske. Antagligen blir det ganska svårt i många fall. Önskligt vore därför, att statsutskottet ville närmare angiva vad det avsett med sin uppdelning. Får man bara klart besked om uppdelningens grunder, så är från min sida ej så mycket att erinra mot utskottets linjer. Men jag vill säga, att om man trott, att man genom återinförandet av särskilda förstärkningsanslag skulle slippa att årligen pröva de olika ordinarie anslagen, så är detta ett misstag. Tiderna komma förvisso att bliva sådana, att man blir tvungen att årligen syna alla anslag i sömmarna, även de ordinarie. Skulle statsutskottets omläggning betyda, att man för framtiden vill lämna åsido granskningen av de ordinarie anslagen och bara undersöka förstärkningsbeloppen, då får enligt min mening åtgärden anses väsentligen förfelad.

Jag har ansett mig skyldig att göra detta uttalande, då det ju är viktigt, att när riksdagen fastläser en ny princip i förvaltningen, man vet, vart den leder. När förstärkningsanslagen infördes, skedde detta av den anledningen, att statsutskottet och riksdagen icke då ville göra någon ändring i de ordinarie anslagens beräkning, och de erforderliga tilläggen gjordes i form av förstärkningsanslag. Då var det måhända inte så viktigt, vilken beteckning man gav förstärkningsanslagen, ty då, under uppgångsperioden, kunde man liksom förutsätta, att även förstärkningsanslagen skulle i sin helhet förbrukas under årets förvaltning. Men när vi nu gå mot andra tider med sjunkande konjunkturer, då ligger det vikt uppå att man icke utan vidare stoppar in ett förstärkningsanslag i ett reservationsanslag och säger, att förstärkningsanslaget skall få användas efter samma grunder som äro avsedda att gälla för reservationsanslaget. Där är själva kardinalpunkten.

Utskottet har framhållit, att om man icke går till väga på detta

Ang. vissa
budgetspörsmål.
(Forts.)

av utskottet antydda sätt, skulle därigenom sparsamhetsintresset icke i nödig grad tillgodoses. Det tillfälle jag har haft att pröva förvaltningen har givit mig det bestämda intrycket, att det också kan ge anledning till icke-sparsamhet, om vederbörande myndigheter ha klart för sig, att de utan vidare få disponera förstärkningsanslaget, ibland till och med innan ett enda öre är disponerat av själva moderanslaget. Naturligtvis, om riksdagen för varje fall i en rubrik anger anslagens natur, är faran inte så stor, men detta förfaringssätt bidrar icke att förenkla förvaltningen, utan det bidrar till att försvåra den. Och vi sträva ju efter att förenkla förvaltningen, därför trodde jag, att mina förslag skulle kunna tilltala statsutskottet. Då emellertid statsutskottet är enhälligt, är det små utsikter för att den mening jag företräder skall vinna riksdagens bifall, men jag har, herr greve och talman, ansett mig skyldig att göra dessa uttalanden.

Herr Kvarnzelius: Herr greve och talman! Ja, vi hade inom statsutskottet tänkt oss, att vi genom den åtgärd vi här företagit, skulle kunna få denna fråga löst slutgiltigt på sådant sätt, att båda parterna skulle kunna känna sig någorlunda tillfredsställda, och jag kan för min del inte inse, att de erinringar, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nu har gjort, äro av den betydelse, att man därför borde avvika från de linjer, efter vilka utskottet här har föreslagit, att denna fråga skulle lösas. Jag kan inte erkänna, att statsutskottet icke har lämnat klart besked beträffande varje särskilt anslag, hur vi tänkt oss, att det skall förfaras, ty i de fall, där vi velat, att förstärkningsanslag omedelbart skulle omföras till moderanslag, ha vi använt rubriken: "Till förstärkning av visst anslag."

I de fall åter, där förstärkningsanslag icke skulle komma till användning, förrän det visat sig, huruvida det skulle vara erforderligt eller icke, där ha vi begagnat oss av rubriceringen: "Till täckande av motsedd brist å visst anslag etc." Detta är, så vitt jag förstår, ganska klart.

Naturligtvis skulle det ha varit önskvärt här, om man haft tillfälle att röra sig med ett större antal termer för olika slag av anslag, men det är ju fastställt förut av riksdagen, och regeringen har godkänt detta, vilka termer som skola användas för olika slag av medel, som skola beviljas.

En av anledningarna till att vi här avvikit från Kungl. Maj:ts förslag är den, att vi icke varit alldeles övertygade om att i de fall, där Kungl. Maj:t på olika punkter i statsverkspropositionen föreslår en höjning av det ordinarie anslaget, den föregående prövningen har varit tillräckligt noggrann för att man skulle kunna säga: "För framtiden kan man vara säker på att det ordinarie anslaget för varje fall måste uppgå till detta belopp", och jag är inte lika säker som herr statsrådet tycktes vara, att regering och riksdag framdeles med ständigt aktgivande på detta förhållande med noggrannhet pröva varje ordinarie anslag. Erfarenheten har tvärtom givit vid handen, att det oftast före-

kommer, att Kungl. Maj: t icke upptar andra anslag av ordinarie natur än sådana, i vilka det föreslås någon ändring, och så brukar det vara en slutpunkt, däri föreslås, att riksdagen måtte uppföra övriga ordinarie anslag med oförändrat belopp. Om man då inte undersöker, huruvida dessa oförändrade ordinarie anslag ha höjts föregående år, så har man utan vidare beviljat samma anslag, även om förhållanden ha inträffat, som skulle kunna ge vid handen, att man kunde nedsätta ett eller annat av dessa ordinarie anslag.

*Ang. vissa
budgetspörs-
mål.
(Forts.)*

Ett annat skäl för att vi icke velat biträda Kungl. Maj: ts förslag att å första huvudtiteln höja vissa ordinarie anslag är, att vi icke anse den utredning, som föreligger, tillräckligt grundlig för att man skulle kunna vara säker på att för framtiden en sänkning av dessa ordinarie anslag icke kan vara motiverad.

Jag anhåller därför, herr greve och talman, att de grundsatser, som statsutskottet här har följt, måtte vinna kammarens bifall vid föredragningen av de olika punkterna.

Jag har givetvis intet annat yrkande än att punkten måtte läggas till handlingarna.

Efter härmed slutad överläggning lades ifrågavarande punkt till handlingarna.

Punkten 2.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj: ts förslag i ämnet hade utskottet i den nu föredragna punkten hemställt, att riksdagen måtte upptaga det ordinarie anslaget till Kungl. Maj: ts hovhållning, nu 800,000 kronor, med halva beloppet eller 400,000 kronor.

*Anslag till
Kungl. Maj: ts
hovhållning.*

Herr Åström: Herr talman! Det parti, som jag har äran representera, är som bekant motståndare till den styrelseform, som föranlett det anslagskrav, som framställes under denna titel.

Jag skall inte nu upptaga kammarens tid med någon principdebatt om själva styrelseformen, men jag kan inte underlåta att göra några erinringar i anledning av en del utav de anslagskrav, som här framställas.

Under de senaste tiderna har man vid alla både möjliga och omöjliga tillfällen sökt inpränta i det allmänna medvetandet nödvändigheten av en stark sparsamhet på skilda områden. Om man går till en närmare granskning av statsverkspropositionen, skall man också finna, att regeringen på de mest skilda områden, i en del fall enligt min mening till och med något för strängt, har tillämpat denna princip. Det ges så gott som endast ett undantag, och det är då det gäller första huvudtiteln. Och till och med en så gammal beprövad sparsamhetsinrättning som den svenska riksdagens statsutskott har i detta avseende fullständigt glömt att tänka på nödvändigheten att spara.

Vid fjolårets riksdag beviljades ett extra anslag å tilläggsstat för

Anslag till
Kungl. Maj:ts
hovhållning.
(Forts.)

1921 av 200,000 kronor till konungens och av 90,000 kronor till kronprinsens hovhållning. Ett liknande anslag beviljades å extra stat för 1922 vid samma tillfälle. Man motiverade dessa anslagskrav med den allmänna dyrtiden och i synnerhet med att denna medfört en del nödvändiga förhöjningar i avlöningsförmånerna för funktionärerna inom hovstaten, för att dessa skulle bli jämställda med övriga statstjänare inom samhället. Emot detta gjordes en del erinringar under hänvisning till att tidsförhållandena voro sådana, att man i stället borde ha ansträngt sig för att söka åstadkomma indragning av en del särskilt i vår tid tämligen obehövligen hovcharger och att man dessutom genom inbesparingar på skilda områden borde söka undgå framläggandet av krav på sådana extra anslag.

Det år, som gått, sedan dessa beslut fattades, har framför allt medfört en oerhört stegrad depression, åtföljd av en mängd sociala missförhållanden. Att vid en sådan tidpunkt och samtidigt som man i år ytterligare vill fortsätta på den väg, som man slog in på vid fjolårets riksdag, med avsevärda nedprutningar av statstjänarnas löner i allmänhet, och vid en tidpunkt, då man från alla håll inom arbetsgivarlägret kräver avsevärda sänkningar av lönerna, i en del fall under 1914 års nivå, att under sådana förhållanden fortfarande återfinna dessa äskanden i årets stat å första huvudtiteln, bör vara ägnat att bevisa, att man därvidlag i allt för hög grad har glömt den sparsamhetsprincip, som eljest så ofta tillämpats.

Nu är det ju tyvärr så, att denna budget är framlagd av en socialdemokratisk regering och att detta anslag är ställt i en position ungefär lika fördelaktig som den, vari, såsom av en ärad talare här i kammaren under remissdebatten påpekades, frågan om den på så många håll innerligt efterlängtda kaffetullen skulle komma att befinna sig i, om den framlades av en socialdemokratisk regering. Man kan nämligen härvidlag påräkna understöd inte bara av de egna trupperna och hjälptrupperna närmast till höger, utan också av de trupper, över vilka herr Trygger disponerar. Det är då, herr talman, tämligen hopplöst, att i en sådan situation framställa något avslagsyrkande på de respektive punkterna. Jag inskränker mig därför till att i stället hemställa till dem, som makten hava, att vid uppgörandet av nästa års helårsbudget iakttaga en liten smula mindre sparsamhet i en del fall, då det gäller verkligt kulturella ändamål, och en liten smula mera sparsamhet, då det gäller första huvudtiteln.

Herr statsrådet Thorsson: Herr greve och talman! Jag vill endast å anledning av herr Åströms yttrande anföras, att det förstärkningsanslag, som utgår på denna huvudtitel, egentligen är avsett till dyrtidstillägg, det har icke utgått mer än två år, medan anslag till dyrtidstillägg på alla andra huvudtitlar utgått ända sedan 1918, och att det ju i ena fallet såväl som i det andra är fråga om statstjänare, vilka åtnjuta dessa dyrtidstillägg. Vid sådant förhållande har jag icke ansett mig

kunna underlåta att lägga fram förslag, varigenom man skulle tillgodose de statstjänare, det här är fråga om, efter någorlunda samma grunder som övriga statstjänare.

*Anslag till
Kungl. Maj:ts
hovhållning.
(Forts.)*

Herr Winberg: Jag är visserligen principiellt av den åsikten, att om det finnes befattningar i statens tjänst, om vilkas nödvändighet man hyser mer eller mindre tvivel, bör den frågan i vanlig ordning framföras motionsvis, huruvida befattningarna skola indragas eller ej, och man bör icke gärna på löneindragningsvägen reglera detta förhållande. I detta syfte har jag också tidigare varit med om att motionera i denna fråga. Men det åstadkom ett sådant förfärligt rabalder, med ty åtföljande nervchock hos många av riksdagens ledamöter, och för att inte i fortsättningen riskera någon större rubbning i kammarledamöternas psykiska och fysiska välbefinnande, har jag under senare år inte brytt mig om att motionera i detta ärende. Då jag i motsats till herr Åström emellertid har den uppfattningen, att det icke tjänar någonting till att framställa en vördsam erinring till denna församling i en fråga som denna, men anser att något bestämt i alla fall måste sägas, återstår för mig alltså ingenting annat än att återfalla på den ståndpunkt, som det nuvarande regeringspartiet tidigare intagit vid vissa tillfällen eller åtminstone vid ett tillfälle under behandling av denna fråga, nämligen att yrka rent avslag.

Nu förstår jag naturligtvis, att regeringspartiet under nuvarande förhållanden inte vill använda samma taktik och det ursäktar jag dem. Men i likhet med herr Åström skulle jag nog också gärna vilja se, att när det gäller prutningar man inte ansåge detta område vara så heligt, att sådana under inga förhållanden finge komma ifråga där. Herr finansministern framhöll visserligen som ett talande skäl, att det här närmast var fråga om statstjänare och att regeringen för dem liksom för övriga sådana framlagt förslag om anslag, motsvarande vad som förut beviljats, och att det sedan blir riksdagens sak att pröva motiven för regeringens ståndpunkt. Detta ger mig då en alldeles särskild anledning att just här upptaga detta ärende. Jag vet inte, om det skulle vara en stilla anmärkning mot statsutskottet, som man får utläsa ur dessa finansministerns ord. Jag kan väl kanske inte tro det, men man skulle dock måhända kunna göra gällande det, när man vet, att förra årets riksdag redan betydligt prutat på övriga statstjänares löner. Regeringen anser sig dock inte, då det här rör statstjänare, hava anledning att framkomma med prutningsförslag, utan den väntade antagligen, att liksom statsutskottet förra året för övriga statstjänare vidtog en prutning, det också skulle göra så nu. Nu visar det sig, att det mäktiga statsutskottet har kommit inför ett sådant problem, att det i alla fall inte här vågar göra någon prutning. Under sådana förhållanden och om det också inte leder till någonting annat än en opinionsyttring, så tillåter jag mig, herr talman, att yrka avslag å den här föredragna punkten, och i detta avslagsyrkande ligger givetvis ett rent principiellt uttalande för avslag å hela huvudtiteln.

*Anslag till
Kungl. Maj:ts
hovhållning.
(Forts.)*

Herr statsrådet *Thorsson*: Herr greve och talman! Av den siste ärade talarens yttrande finner jag, att han kanske missuppfattade mitt förra anförande. Jag nämnde, att detta gäller ett anslag åt stats-tjänare. Därmed förhåller det sig så, att när detta tilläggsanslag begärdes, motiverades det med att den personal, som är anställd vid kungl. slottet ävensom andra slott, ansågs hava samma rätt till lönetillägg och dyrtidstillägg som övriga statstjänare. Den uppfattningen godkändes av riksdagen, och med den motiveringen anvisades anslaget. Nu hava alla dessa personer icke så stora löneinkomster som statstjänare i allmänhet. Då ansåg jag för min del icke, att jag för den personal, som är anställd vid kungl. slott, kunde göra någon inskränkning i de begärda anslagen, utan dessa personer fingo någorlunda följa övriga statstjänare.

Herr *Kvarnzelius*: Statsutskottet har funnit de av Kungl. Maj:t anförda skälen så pass bärande, att det har ansett sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i vad det gäller förstärkning av anslag i de punkter, varom här är fråga. Det har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nu närmare utvecklat skälen för, nämligen att det endast är två år, som dessa dyrtidstillägg hava utgått, medan dyrtiden verkat under ett flertal år. Vi hava ansett det både rimligt och riktigt, att alla de befattningshavare, som äro beroende av de medel, som här äro ifråga, också komma i åtnjutande av sådana tillägg, som tillkomma andra befattningshavare i jämförlig ställning. Såvitt jag har mig bekant, är det närmast för detta år, som det är ifrågasatt, att anslaget skall komma att behövas. Under sådana förhållanden hava vi icke alls någon anledning att anse, att vi här hava gått ifrån de grunder, efter vilka statsutskottet i allmänhet arbetar, då vi tillstyrkt, vad Kungl. Maj:t hemställt.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr *Lindhagen*: Herr talman! Då här dels har framställts några påminnelser om vad man vid en kommande budget bör taga i överbägande och dels å andra sidan yrkats avslag, skall jag, herr talman, be att få begagna tillfället att i stället yrka bifall till det tillägg till motiveringen, som jag tillät mig föreslå förra året, ett yrkande som samlade icke mindre än 28 röster i denna kammare.

Jag menar nämligen det, att om man skall uttala sig för en prutning på dessa anslag, bör man också hava klart för sig, på vilket sätt prutningen skall ske; och vilka grunder som skola läggas för ett sådant beslut, har man icke uttalat under debatten här. För min del kan jag å andra sidan inte på några villkor burdus yrka avslag på alltihop, som herr *Winberg* gjorde, ty då vi ha en kung, som sitter där och skall upprätthålla Sveriges representation, måste han naturligtvis åtminstone hava något att leva av i dag och i morgon. Och framför allt är det

att märka, att av denna civillista beror en hel del anställda personer, både högre och lägre, en myckenhet småtjänare och även tjänstemän med deras familjer. Bifaller man nu herr Winbergs avslagsyrkande, skulle man sätta allt detta småfolk och medelklassfolk på bar backe. Ett sådant yrkande kan jag under inga förhållanden vara med om, ty jag måste se till att alla medmänniskor och inte bara jag själv får leva. Det är humanitetens begynnelse.

*Anslag till
Kungl. Maj:ts
hovhållning.
(Forts.)*

Vad nu angår själva grunden för besparingar, så må vi bemärka, att denna civillista vilar på en institution, som till och med är på visst sätt grundlagsfäst, nämligen det s. k. hovet. Det är en fråga, huruvida hovet som har uppkommit i medeltiden, då det fanns begripliga skäl för dess tillkomst, fortfarande är en institution, som man bör behålla även i vår tid, eller om icke snarare sparsamheten bör gå ut därpå, att vi böra befria Kungl. Maj: t från den skyldighet han har på grund av traditionen, på grund av statsbudgeten och på grund av grundlagsbestämmelser att vidare upprätthålla ett hov här i landet. Det är den frågan, som skall utredas, och avskaffar man hovet, blir det också så småningom en ofantlig prutning på dessa anslag, sedan den nu anställda personalen blivit vederbörligen pensionerad och gått bort ur tiden. Vidare skola vi också tänka på att denna hovhållning har en avspeglning vid våra beskickningar i utlandet. De skola anses representera konungen och omgiva sig med något, som i möjligaste mån påminner om ett hov. Det blir också dyrbart för staten. Kunna vi få bort hovet här, få vi även bort hovhållningen utomlands. Det värsta är kanske, att riksdagsmännen inte vidare bli bjudna på så goda och trevliga middagar och supéer där uppe, men det få herrarna finna sig i, ty det råder ju depressionstider för närvarande.

Jag skall således här upprepa yrkandet i den motion jag väckte 1913 och som jag nu hemställer måtte inflyta som tillägg i motiveringen, vilket yrkande herr talmannen i fjol framställde proposition på. Det lyder så här: "Utskottet anser sig dock böra påpeka önskvärdheten av att Kungl. Maj:t måtte efter samråd med vederbörande taga under övervägande, huruvida och i vad mån det så kallade hovet och den i statsverkspropositionens första huvudtitel omförmälda hovhållningen skulle kunna avskaffas och i övrigt regeringsmaktens högste representant och andra kungliga personer skulle befrias från en väsentlig del av den representationsskyldighet, som nu anses åligga dem, samt i följd härav den så kallade civillistan efter våra anspråk och tillgångar väsentligen nedsättas i riktning mot vad som enligt utländska förebilder anses skäligen böra ställas till förfogande åt regeringsmaktens högste representant i republikanskt styrda länder."

Herr Winberg: De av herr Kvarnzelius anförda argumenten berättiga möjligen till fortsatt utgående av anslag, men de motivera inte, att anslaget fortfarande utgår med det belopp, som beviljades i fjol. Det är dock att märka, att för övriga statstjänare sjunka inkomsterna för

Anslag till
Kungl. Maj:ts
hovhållning.
(Forts.)

varje dag som går. Är det likadant här? Varför har man icke använt samma grund här, nämligen att tilläggen skola stå i proportion till levnadskostnaderna? Vidare vill jag endast säga, att det skulle glädja mig ofantligt, om statsutskottet, när det gäller andra statstjänare, kommer att finna Kungl. Maj:ts motivering lika bärande, som utskottet har funnit den vara i denna punkt.

Herr Lindhagen är ju så humanistisk, att jag inte tror, att han skulle kunna vara med om att avskaffa själva Beelzebub. Men jag vill ändå säga, att den omständigheten, att man här möjligen skulle avslå den ifrågasvarande punkten, nog inte torde medföra så förfärliga följder, som herr Lindhagen förutsåg. Jag föreställer mig, att även den nuvarande socialdemokratiska regeringen vid sådant förhållande skall finna det vara angeläget att återkomma till riksdagen med frågan i sådan form, att de anslag, som man möjligen kan beräkna att riksdagen är villig lämna, också komma att beviljas, för avveckling av det hela.

I övrigt återstår alltid den möjligheten, att de som skulle bliva arbetslösa här komme att behandlas precis likadant som andra arbetslösa!

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats dels bifall till, dels ock avslag å utskottets hemställan, ävensom att beträffande motiveringen förekommit ett särskilt yrkande, till vilket herr talmannen ville återkomma efteråt, om anledning därtill förefunnnes.

Sedermera gjordes till en början propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å utskottets i den förevarande punkten gjorda hemställan, och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

I avseende å motiveringen, fortsatte herr talmannen, hade yrkats, av herr *Lindhagen*, att till utskottets yttrande skulle läggas följande uttalande: "Utskottet anser sig dock böra påpeka önskvärdheten av att Kungl. Maj:t måtte efter samråd med vederbörande taga under övervägande huruvida och i vad mån det så kallade hovet och den i statsverkspropositionens första huvudtitel omförmälda hovhållningen skulle kunna avskaffas och i övrigt regeringsmaktens högste representant och andra kungliga personer befrias från en väsentlig del av den representationsskyldighet, som nu anses åligga dem, samt i följd härav den så kallade civillistan efter våra anspråk och tillgångar väsentligen nedsättas i riktning mot vad som enligt utländska förebilder anses skäligen böra ställas till förfogande åt regeringsmaktens högste representant i republikanskt styrda länder."

Därefter gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande av utskottets motivering i den nu ifrågasvarande punkten samt vidare på bifall till herr Lindhagens berörda yrkande; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

*Anslag till
Kungl. Maj:ts
hovhållning.
(Forts.)*

Den, som godkänner motiveringen i statsutskottets utlåtande nr 1 A punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Lindhagens* under överläggningen gjorda yrkande.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 90;
Nej — 28.

Punkterna 3—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 1 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 2 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkterna 1—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

*Anslag till en
strafflagskom-
mission.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till bestridande av kostnaderna för en strafflagskommission för verkställande av revision av strafflagens speciella del å extra stat för tiden den 1 januari—30 juni 1923 bevilja ett reservationsanslag å 25,000 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren (nr 41) av herr *E. Svensson* m. fl. och den andra (nr 78) inom andra kammaren

Anslag till en av herr P. Persson i Trången m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte
 strafflagskommission. avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

(Forts.)

Utskottet hade i den nu föredragna punkten yttrat följande:

"Utskottet har funnit sig böra uttala sin anslutning till departementschefens åsikt om betydelsen av, att riksdagen — på sätt som förut skett, då det gällt allmänna reformer av civil- och processlagstiftningen — jämväl i avseende å den allmänna strafflagsreformen erhåller medinflytande å arbetets planläggning och utförande. Innan den nya strafflagskommissionen erhåller den förändrade ställning, som dess uppförande i riksstaten med särskilt anslag innebär, synes det emellertid utskottet ävenledes önskligt, att den så kallade 1916 års strafflagskommission beredes tid att avgiva sitt väntade betänkande och sålunda avsluta sitt arbete. Därmed torde också den fördelen kunna ernås, att den nya strafflagskommissionens arbetsprogram, behov av särskilt tillkallade sakkunniga m. m., kan på ett utförligare sätt än nu varit möjligt närmare preciseras. Av denna anledning har utskottet ansett sig böra avstyrka vad Kungl. Maj:t under denna punkt föreslagit och får alltså hemställa,

a) att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna riksdagens bifall; samt

b) att herr E. Svenssons m. fl. och herr P. Perssons i Trången m. fl. ovanberörda motioner må anses besvarade genom vad utskottet under mom. a) hemställt."

Vid denna punkt hade reservation anförts av herr J. L. Widell, som med instämmande av herrar S. H. Kvarnzelius och C. J. G. Swartz ansett, att utskottets motivering bort hava följande lydelse:

"Innan en ny strafflagskommission tillsättes, synes det utskottet önskligt, att den så kallade 1916 års strafflagskommission beredes tid att avgiva sitt väntade betänkande och sålunda avsluta sitt arbete. Av denna anledning har utskottet ansett sig böra avstyrka vad Kungl. Maj:t under denna punkt föreslagit."

Herr Widell: Herr greve och talman! Kungl. Maj:ts framställning under denna punkt om uppförande på andra huvudtiteln av ett anslag för en strafflagskommission har av utskottet avstyrkts och i den delen överensstämmer jag fullständigt med utskottets mening. Men i detta sammanhang har utskottet i sin motivering gjort ett uttalande, som förefaller mig ganska betänkligt. Utskottet uttalar sig nämligen för att riksdagen skall utöva medinflytande över planläggningen och utförandet av detta förberedande utredningsarbete. Jag tror icke, att det är lämpligt, att riksdagen på det sätt, som här ifrågasättes, i förväg blandar sig i en utredning som pågår. Jag tror, att den tvekan, man i varje fall måste hysa, skärpes, då man tänker på, att det skulle bli statsutskottet, som närmast skulle ha att pröva dessa direktiv. Jag tror knappast man kan förutsätta, att statsutskottet skall ha den härför erforderliga sakkunskapen på lagstiftningens område. Jag ber att få erinra kammaren om, att för tre år sedan förelåg en liknande fråga.

Statsutskottet hade då i sitt yttrande beträffande anslag till processkommissionen gått in på vissa direktiv för kommissionens verksamhet, men detta utskottets uttalande blev av första kammaren struket med en förkrossande majoritet. Jag tror, att det vore synnerligen fördelaktigt, om kammaren skulle vilja intaga samma ståndpunkt i dag som för tre år sedan. I den reservation, som jag med instämmande av ett par ledamöter av utskottet avgivit, har emellertid genom förbiseende blivit en oriktig formulering och jag ber därför, herr greve och talman, att få yrka, att utskottets motivering måtte sålunda ändras, att den, med strykande av första och tredje punkten i det stycke, som börjar: "Utskottet har funnit sig böra uttala" etc., måtte få följande lydelse: "Innan den nya strafflagskommissionen erhåller den förändrade ställning, som dess uppförande i riksstaten med särskilt anslag innebär, synes det utskottet önskligt, att den så kallade 1916 års strafflagskommission beredes tid att avgiva sitt väntade betänkande och sålunda avsluta sitt arbete."

*Anslag till en
strafflagskom-
mission.
(Forts.)*

Herr E k m a n, C a r l G u s t a f: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan även i vad densamma avser motiveringen. Som kammaren behagade finna, ansluter sig utskottet i den här omstridda punkten till den mening, åt vilken uttryck givits i propositionen, nämligen, att riksdagen, ungefär i den omfattning den haft tillfälle att utöva inflytande på reformarbetet inom civil- och processlagstiftningen, även måtte få göra det i fortsättningen, då det gäller arbetet hos den strafflagskommission, varom nu är fråga. Jag tror det finns goda skäl för den uppfattningen. Den senaste ärade talaren erinrade om, vad som förekommit år 1919 i detta avseende, och han sade, att kammaren då med en förkrossande majoritet bifallit ett av honom framställt yrkande om att ett statsutskottets uttalande i samma riktning, då mera detaljerat, men utgående från samma principiella ståndpunkt, icke borde av kammaren godkännas. Jag ber emellertid härtill få erinra om, vad som sedermera förekom i andra kammaren vid nämnda tillfälle. Fastän första kammaren genom tidigare fattat beslut om strykande av motiveringen gjort oundgängligt, att denna under alla omständigheter komme att bortfalla, så anslöt sig andra kammaren likväl utan votering till ett yrkande, som innebar i allt väsentligt ett godkännande av utskottets ståndpunkt. Med den omvandling, som första kammaren sedan dess undergått, skulle jag förmoda, att jämväl denna kammare nu står på samma ståndpunkt som andra kammaren år 1919 intog. Det finns, såvitt jag förstår, icke tillräckliga skäl att nu hesitera för det uttalande, som utskottet här gjort i motiveringen, vadan jag, herr greve och talman, ber att få yrka bifall jämväl till motiveringen.

Herr L i n d h a g e n: Även jag instämmer i utskottsförslaget och jag kände det nästan som en lättnad, att utskottet kommit till detta

Anslag till en
strafflagskom-
mission.
(Forts.)

resultat. Men jag skulle vilja fråga å min sida, vad utskottet egentligen menar med "planläggning och utförande". Är det ren administrativ planläggning och utförande eller gäller det även de grundsatser, som skola följas vid arbetets fullföljande? Detta är icke klart uttryckt i utskottsutlåtandet.

Jag har, herr talman, begärt ordet endast för att tillägga, det jag i uttrycket "arbetets planläggning" även inlägger den innebörden, att riksdagen bör få vara med, innan det blir för sent, och uttala sig något om de huvudsakliga rättsgrundsatser, som böra göra sig gällande i avseende å strafflagstiftningen, som är av så stor betydelse för folket och som undergått så många metamorfoser med tiderna, men som under den nuvarande bearbetningen icke tycks gå emot någon verklig förändring i överensstämmelse med den humanitet, som tidens anda åtminstone före världskriget krävde. — Nu ha vi ju ingen anda alls, herr talman, men den kanske kommer igen. — I denna riktning väckte jag 1917 en motion i riksdagen, där jag tämligen utförligt berörde dessa saker och yrkade, att riksdagen, innan det bleve för sent, skulle uttala sig för sådana grundsatser, som i motionen närmare angåvos. Ty det är ju klart, att när hela betänkandet föreligger och det kommer jämte en proposition till riksdagen, så betyda funderingar i detta syfte blankt ingenting. De krossas under tyngden av ett fullbordat faktum. Emellertid, då svarade lagutskottet, och riksdagens majoritet anslöt sig också därtill, att dessa grundsatser kanske kunde vara bra, men låt oss först utarbeta förslaget; nu är saken för tidigt väckt. Då förslaget kommer till riksdagen, är tiden inne. Således, av detta riksdagsbeslut att döma skulle i orden "arbetets planläggning" här icke ingå en sådan vidsträckt tolkning av desamma, som jag nu tillåtit mig påyrka och som jag livligt anser vara av behovet påkallad. Jag har velat anmärka detta, herr talman.

För övrigt vill jag också nämna beträffande den tillämnade sakkunneinstitution, som skulle häftas vid beredningen som en rådgivande myndighet, att den kan ju vara bra och må gärna komma till stånd. Men det må till protokollet antecknas, att huvudsyftet med dylika arrangemang brukar i själva verket vara att få saken tämligen obesedd igenom i Sveriges riksdag. Man erfar alltid, att när dylika juristerberedningar tillkalla civila sakkunniga, väljas merendels omsorgsfullt bara personer, från vilka icke kan väntas någon opposition.

Herr Hederstierna: Jag är nog olycklig att icke kunna dela de båda sista ärade talarnas syn på denna fråga. Principen gäller naturligtvis här, huruvida det är lämpligt, att riksdagen, innan en lag har blivit fullständigt genomarbetad och fullt utarbetad, bör på något sätt ge sin åsikt tillkänna och på något sätt binda den återstående utredningen. Hittills har ju detta strafflagsarbete, som pågått sedan 1916, tillgått på det sättet, att det varit av Kungl. Maj:t tillsatta kommittéer, avlönade

med kommittéarvoden, som arbetat dels på den allmänna och dels på den speciella delen, och det har icke, såvitt jag vet, i riksdagen varit någon tanke på att lägga sig i detta arbete. Nu däremot har Kungl. Maj: t tydligen haft en annan åsikt och har fått med sig även statsutskottets majoritet. Den åsikten har man återfunnit redan förut i debatter i riksdagen och jag erinrar mig särskilt en debatt här i första kammaren, då en dåvarande ledamot av kammaren, som numera tillhör Kungl. Maj: ts statsråd, drev ifråga om ärvdabalken den satsen, att det vore lämpligt, att riksdagen fick deltaga i det förberedande arbetet och att man borde få ett principbetänkande angående arvsrättens inskränkning, innan man arbetade vidare på balken. Detta uttalande möttes av en bestämd gensaga av dåvarande chefen för justitiedepartementet och av professor Alexanderson, som framhöllo, att det vore synnerligen olyckligt, om i en sådan fråga som ärvdabalken riksdagen på något sätt gäve förhandsutlåtande. Vad som av dessa två ledamöter av kammaren då anfördes anser jag fortfarande vara riktigt. Nu har man ju av statsutskottet fått ett bestämt uttalande om vad som menas. Man vill lägga sig i saken, i förväg yttra sig, ha ett "medinflytande å arbetets planläggning och utförande". D. v. s. det är således meningen i statsutskottet, att riksdagen skall yttra sig om hur arbetet skall läggas. Skall man taga den allmänna delen först och skall riksdagen yttra sig över den, eller skall man kanske till äventyrs taga den speciella delen först och den allmänna delen sedan? Så är det också meningen att på riksdagens bord skall framläggas ett principbetänkande, som riksdagen skall ge sig till att dryfta och förklara sin anslutning till eller sitt ogillande av, och så skall arbetet vidare fortgå. Jag kan icke tro, att detta är förenligt med ett lyckligt och sunt lagarbete. Det är ju ett crimen læsæ majestatis, men jag vågar dock betvivla, att statsutskottet har tillräcklig blick för hur ett lagarbete bör läggas. Antag nu, att riksdagen får på sitt bord ett principuttalande om hur strafflagen skall läggas. Riksdagen godkänner detta principuttalande och så går arbetet vidare. Efter några år, då det är fullbordat, kommer betänkandet åter på riksdagens bord. Antag då, att riksdagen finner det icke vara så lyckligt. Man finner den byggnad, som uppförts, icke vara så vacker, som man menade, att den skulle bli. Antingen känner sig riksdagen då bunden vid sitt föregående beslut och då blir den olyckliga byggnaden bestående, eller säger man: Det var icke så, som vi hade tänkt oss, och säger nej till det hela. Så får man börja från början igen och lagarbetet blir i hög grad fördröjt.

Hittills har lagarbetet i vårt land gått till så, att de sakkunniga fått penetrera ämnet ordentligt och slutföra sitt arbete och sedan har förslaget efter myndigheternas och lagrådets hörande lagts fram för riksdagen till avgörande. Jag vill gärna erkänna, att detta haft till följd, att lagarbetet gått långsamt, men å andra sidan står den stora fördelen, att det blivit ett sunt och gott lagarbete, och jag tror, att det vore synnerligen olyckligt, om man här i riksdagen började slå in på andra vägar. Det skulle förmodligen bli ett hastverk, som inte vore lyckligt för landet.

*Anslag till en
strafflagskom-
mission.
(Forts.)*

Anslag till en
strafflagskom-
mission.
(Forts.)

Med denna min syn på frågan skulle jag helst naturligtvis velat skriva en annan motivering, eller att riksdagen anhöll, att Kungl. Maj:t ville fortsätta arbetet på samma sätt som hittills utan att riksdagen behövde lägga sig i detsamma. Men jag läser den av herr Widell avgivna reservationen med den ändring han nu gjort såsom ett bestämt reagerande mot hela denna planläggning, som nu departementschefen har tänkt sig för detta arbete, och därför anser jag mig kunna inskränka mig till att yrka bifall till herr Widells yrkande, vilket jag, herr talman, ber att få göra.

Herr statsrådet Schlyter: Då justitieministern är upptagen i andra kammaren, skall jag be att med anledning av den nu förda diskussionen få lämna ett par upplysningar. Såvitt jag förstår, ha de talare, som riktat sig mot utskottsförslaget, missförstått innebörden av det uttalande i statsverkspropositionen, till vilket utskottet här ansluter sig.

Propositionen innehåller på nu ifrågavarande punkt följande: "Liksom allmänna reformer av civil- och processlagstiftningen anses böra förberedras genom lagkommissioner eller lagberedningar, till vilkas upprätthållande anslag beviljats av riksdagen, har jämväl den allmänna strafflagsreformen synts mig vara av den betydelse, att ett medinflytande bör förbehållas riksdagen med avseende å reformarbetets planläggning och utförande." Med detta uttalande har departementschefen icke alls avsett att ingå på de principiella frågor, som här berörts av herr Widell och den siste ärade talaren. Fastmer tror jag, att herr Lindhagen riktigt uppfattat uttalandets innebörd, när han beklagade att det icke tillförsäkrade riksdagen det medinflytande på utredningsarbetet som han skulle önskat. Av ordalydelsen framgår tydligt, att här med avseende å strafflagskommissionen icke utsagts annat än vad som sedan årtionden vunnit tillämpning beträffande lagberedningen och senare också med avseende å processkommissionen, nämligen att då det rör stora lagstiftningsfrågor av genomgripande betydelse på den allmänna civil-, straff- och processrättens områden, långvariga utredningar icke böra sättas i gång av regeringen utan det samförstånd med riksdagen, som ligger däri, att frågan om anslag till behöfliga beredningar och kommissioner underställes riksdagens prövning. Här begäres med andra ord på anförda motivering med avseende å strafflagskommissionen icke något annat än vad riksdagens båda kamrar under närmast föregående två punkter i utskottsutlåtandet redan beviljat med avseende å lagberedningen och processkommissionen. Frågan om utredningens framläggande i form av ett principbetänkande — på sätt jag enligt vad den siste ärade talaren erinrade för något år sedan såsom ledamot av denna kammare ifrågasatte beträffande ärvdabalken — har icke alls här varit på tal eller avsett att beröras. Och det av herr Widell åberopade yttrandet angående processkommissionen i ett statsutskottsutlåtande, som icke vann majoritet här i kammaren, ligger likaledes fullständigt utanför den sak, som det här är fråga om.

Med propositionens uttalande om ett riksdagens medinflytande på arbetets planläggning och utförande har alltså enbart avsetts att betona det inflytande som riksdagen i berörda avseende kan utöva i samband med prövning av frågan om beviljande av de för utredningen erforderliga medlen. Tydligt är, att vid behandlingen av ett sådant anslag önskemål kunna framkomma eller villkor uppställas med avseende å arbetets planläggning, exempelvis, som den siste ärade talaren berörde, beträffande den ordning, vari den ena eller den andra delen av lagstiftningsarbetet skall tagas. Uttalanden i sådan riktning hava flera gånger förekommit vid behandlingen av frågan om anslag såväl till lagberedningen som till processkommissionen. I den mån dylika önskemål ej göras till villkor för anslagets beviljande, komma de givetvis icke att bliva för utredningsarbetets planläggning bindande.

*Anslag till en
strafflagskom-
mission.
(Forts.)*

Med vad jag nu sagt hoppas jag hava undanröjt de missförstånd, som gjort sig gällande beträffande innebörden i det av statsutskottets majoritet understrukna uttalandet i propositionen.

Herr Löfgren: Herr greve och talman! Efter det uttalande, som vi nyss hörde från regeringsbänken, torde det kunna fastslås, att statsutskottets majoritet missförstått regeringen eller rättare sagt justitieministerns yttrande till statsrådsprotokollet. Redan därav borde följa, att den motivering, som statsutskottets majoritet föreslagit, knappast kan av kammaren godkännas. I så fall skulle kammaren yttra sig om en fråga, som icke ens varit förelagd kammaren.

Jag ber emellertid att få erinra om, huru det nuvarande läget för ifrågavarande utredningsarbete är. Det förhåller sig så, att den s. k. större strafflagskommissionen hittills sysslat med ett förslag till strafflagens allmänna del, d. v. s. till vissa allmänna bestämmelser, grunderna för brott och straff och dylika mera allmänna principer, hörande till straffrätten. Under den tid jag tillhörde regeringen skedde den preciserings- och utredningsarbetet, att strafflagskommissionens uppdrag begränsades till att inkomma med förslag just om dessa allmänna grunder för straffrätten, och samtidigt utbröts ur kommissionen en liten arbetskommitté av jurister, som skulle mera permanent ägna sig åt detta arbete. Det var således då mening och torde alltjämt vara mening, att, sedan kommissionen inkommit med sitt förslag till allmän del av strafflagen, det skulle bli en öppen fråga för regeringen, huruvida och i vad mån arbetet med strafflagens s. k. speciella del skall fortsättas. Nu ha vi ännu icke sett till något förslag till allmän del från strafflagskommissionen. Men vad begär icke dess mindre Kungl. Maj:t, åtminstone som utskottet fattat Kungl. Maj:t? Utskottet tycks hava fattat Kungl. Maj:t så, att Kungl. Maj:t begär, att riksdagen *nu* skall bestämma sig för en viss anordning, nämligen den, att en strafflagskommission skall finnas och i framtiden fortsätta med den speciella delen, samt att detta arbete skall inrangeras under de kommittéarbeten, som drivas

Anslag till en
strafflagskom-
mission.
(Forts.)

med hjälp av särskilda anslag från riksdagen. För min del kan jag icke finna annat än att en sådan fråga är för tidigt väckt, huru vi än se på riksdagens förhållande i allmänhet till ett under Kungl. Maj:t pågående utredningsarbete, i vilket hänscende jag måste bekänna, att jag i stort sett delar herr Hederstiernas mening. Men, som sagt, huru vi än se på den saken, borde vi väl komma överens om, att det är för tidigt att taga ståndpunkt till frågan om ett forsatt utredningsarbete i detta speciella fall. Jag skulle tro, att sedan man fått se, vad förslaget till den allmänna delen innehåller, det är av synnerlig nytta, att allmänheten får sätta sig in i detta förslag och diskutera detsamma. Det kan nu ingen människa hindra; och det vore också nog så bra att få höra, vad olika meningar inom riksdagen hava att säga i denna fråga, när tillfälle därtill yppar sig. Men det bör icke tagas ur Kungl. Maj:ts hand att i första runnet avgöra, huruvida och i vilken utsträckning det fortsatta utredningsarbetet skall bedrivas.

Jag vill begagna tillfället att säga, att jag allt mera börjar tvivla på lämpligheten av att i fortsättningen tänka sig en stor, ny strafflag, utarbetad i varje detalj, där varje kapitel är nytt och allt som hör till strafflagen blivit genomarbetat, innan det förelägges riksdagen. Jag börjar allt mera luta åt den åsikten, att, sedan vi fått vissa grunder för straffrätten ändrade och moderniserade, man därefter bör fortgå på de speciella reformernas väg. Detta är nog det säkraste och bästa sättet att komma fram. Jag skulle tro, att en del ännu återstående reformer inom straffrättens område av mera speciell natur äro så pass viktiga och brådskande, att de icke kunna få anstå, till dess ett eventuellt nytt stort lagarbete på detta område är färdigt. Men som sagt till denna fråga får Kungl. Maj:t taga ståndpunkt, sedan strafflagskommissionen framlagt sin allmänna del för allmän kritik och allmänt bedömande. Att riksdagen nu skulle fatta ett beslut i enlighet med utskottsmajoritetens förslag, som skulle binda riksdagen vid tillblivelsen av en ny kommission för utarbetandet av ett vidlyftigt förslag på hela detta område, tror jag icke är lämpligt. Men jag kan icke finna annat än att utskottet vill göra detta genom sin motivering. Först uttalar utskottet "sin anslutning till departementschefens åsikt om betydelsen av att riksdagen jämväl i avseende å den allmänna strafflagsreformen erhåller medinflytande å arbetets planläggning och utförande." Vad utskottet där sagt har emellertid visat sig bero på en missuppfattning. Därefter fortsätter utskottet: "Innan den nya strafflagskommissionen *erhåller den förändrade ställning, som dess uppförande i riksstaten med särskilt anslag innebär*, synes det emellertid utskottet ävenledes önskligt, att den så kallade 1916 års strafflagskommission beredes tid att avgiva sitt väntade betänkande och sålunda avsluta sitt arbete." Tillsammans synas mig dessa yttranden vilja binda riksdagen på förhand vid ett utredningsarbete, om vilket icke ens Kungl. Maj:t nu vet, huruvida och i vilken omfattning det bör fortsättas.

Jag ber, herr vice talman, att med denna motivering få yrka avslag å utskottets motivering och bifall till herr Widells yrkande.

Herr E k m a n, C a r l G u s t a f: Jag har svårt att kunna följa herr Löfgrens resonemang på denna punkt. Han menar, att utskottet gjort sig skyldigt till en missuppfattning av Kungl. Maj:ts ståndpunkt. Jag kan icke alls se, att vad utskottet säger svar emot Kungl. Maj:ts uttalade mening i den preciserade avfattning, densamma erhållit från statsrådsbänken. Jag kan icke heller se vad herr Löfgren vill göra gällande, nämligen att riksdagen, därest den godkänner statsutskottets motivering i fortsättningen, binder Kungl. Maj:t på förevarande område i annan mån än att riksdagen genom att godtaga utskottets hemställan uttalar en positiv önskan om att riksdagen skall, på samma sätt som när det gäller lagberedningen och processkommissionen, beredas möjlighet att följa arbetet och i sammanhang därmed göra de uttalanden, som riksdagen kan finna förhållandena påkalla. Det är endast i detta avseende, som ett positivt uttalande göres i utskottets hemställan, under det att i fråga om de åtgärder, som Kungl. Maj:t i övriga avseenden vidtager, icke såvitt jag förstår sker något som helst klavbindande av Kungl. Maj:t.

*Anslut till en
strafflagskom-
mission.
(Forts.)*

Det är emellertid, såvitt jag kan förstå, just i fråga om huruvida nu berörda arbete skall bedrivas på det sättet, att riksdagen skall kunna följa arbetets gång, som det råder meningsskiljaktighet mellan å ena sidan jurister i allmänhet och å andra sidan riksdagens majoritet. Och det är såvitt jag kan se i detta avseende som riksdagen skulle göra avkall på sin tidigare hållning genom att följa den motivering, som nu har föreslagits av herr Widell och som förordats av herrar Hederstierna och Löfgren. Man kan icke av vad som från riksdagens sida förekommit beträffande processkommissionen och lagberedningen säga, att riksdagen på ett obehörigt sätt ingripit i detta utredningsarbete eller missbrukat denna sin möjlighet till medinflytande på ett sådant sätt, att däri kan ligga någon olägenhet eller fara.

Vid sådant förhållande tillåter jag mig, herr vice talman, att vidhålla mitt yrkande.

Herr H e d e r s t i e r n a: Jag kan förstå, att statsutskottet missuppfattat departementschefens yttrande, men jag kan inte förstå, huru den, som nu förer utskottets talan, fortfarande kan bibehålla denna missuppfattning. Statsrådet och jag äro alldeles överens, men från statsutskottets sida vidhåller man i alla fall, att vi skulle instämna med departementschefen i ett yttrande, som nu förklaras, att han icke haft. Det har icke varit meningen, säger statsrådet Schlyter, att riksdagen skulle vara med om arbetets planläggning och utförande och lägga sig i, om arbetet skötes på ena eller andra sättet. Men det är just den principen, som ligger bakom statsutskottets motivering. Både statsrådet Schlyter och jag vilja, att riksdagen skall vara utanför, till dess riksdagen får ett fullständigt förslag framlagt. Jag kan icke få bättre belägg för mitt och herr Widells yrkande än statsrådet Schlyters yttrande.

Anslag till en
strafflagskom-
mission.
(Forts.)

Herr Lindhagen: Det hela är nu något trassligt, och jag tycker, att det just kan kvitta lika, vilken motivering man antager. Men nu få vi andra naturligtvis välja med tanke på de olika motiv, som de särskilda talarna haft för sin ståndpunkt. Såvitt jag kan förstå, skulle den motivering, som herrar Widell och Hederstierna framfört, bestå däri, att riksdagen icke skulle lägga sig i detta, utan att det är Kungl. Maj:t och juristerna, som sköta det och som sköta det bättre än vi. Därför få vi vara tacksamma för vad som kommer från det hållet. Det är det långa talets korta mening.

Detta kan jag aldrig vara med om, allra minst då det gäller strafflagstiftningen.

Sedan kom herr Löfgren och spelade på en annan sträng. Han ville hava hela den speciella strafflagstiftningen inställd tills vidare och ersatt med partiella förändringar, och därför uttalade han sig på ett sådant sätt, att det kunde tolkas, som om han önskade en omarbetning av den nuvarande speciella strafflagstiftningen, om jag uppfattade honom rätt. Det är ju en annan sak. Men det är bedröfligt, att herrar Hederstierna och Widell å ena sidan och herr Löfgren å den andra skulle finna varandra under en gemensam motivering, där de båda förnämnda föra den stora, starka och enväldiga byråkratiens talan, medan herr Löfgren har sin egen lilla fundering, som han emellertid icke hunnit förverkliga, därför att han icke fick behålla platsen som justitieminister.

Nu tror jag, att herr Löfgrens funderingar icke alls uteslutas genom statsutskottets utlåtande. Huvudsyftet i statsutskottets utlåtande är, att riksdagen skulle få vara med och tänka, och jag är icke alls säker på att det varit herr Löfgrens mening, om han suttit kvar som justitieminister, att riksdagen fått vara med och pröva hans intentioner. Jag har mina randiga skäl att tro motsatsen. Därför tror jag för min del, att det är synnerligen rådligt, att vi nu slå vakt om att riksdagen åtminstone får vara med, åtminstone till skenet — skenet är ju alltid något mer än intet — att planlägga riktlinjerna för en så stor lagstiftning.

Jag glömde i mitt förra anförande, herr talman, att tillägga, att jag i propositionens motivering saknar den frågan, huruvida man uppgivit all tanke på att det skulle bli ett skandinaviskt eller möjligen ett baltiskt samarbete även på strafflagstiftningens område. Vi veta ju, att ett lagstiftningsarbete på detta område pågår i Danmark och Sverige. Den frågan väcktes år 1920. Jag kommer icke ihåg, vilket beslut riksdagen fattade, men nog var utskottet välvilligt mot en sådan tanke. Däröfver finnes emellertid ingenting nämnt i propositionen. Vad är det för ett spektakel? I en sådan stor sak skall alltså varje särskilt land i Skandinavien komma med sin puttlagstiftning i stället för att slå sig tillsammans för att få en någorlunda lika gemensam lagstiftning till gagn för oss själva och till vägledning för den övriga mänskligheten. Även denna sak ber jag att vederbörande måtte taga under öfvervägande.

Herr Westman: Jag begriper inte riktigt den ståndpunkt, som herr Löfgren intog. Han riktade ett angrepp mot den punkt i utskottets motivering, som innehåller, att innan den nya strafflagskommissionen erhöle den förändrade ställning, som dess uppförande i riksstaten med särskilt anslag innebure, syntes det utskottet önskligt, att den så kallade 1916 års strafflagskommission bereddes tid att avgiva sitt väntade betänkande och sålunda avsluta sitt arbete. Denna punkt angrep herr Löfgren och yrkade sedermera bifall till herr Widells reservation. Men i herr Widells reservation står ju denna punkt kvar med ett par formella jämkningar. Det förefaller mig alltså, som om man, därest man delar den åsikt, som herr Löfgren framförde, skulle komma fram till det yrkandet, att riksdagen borde ogilla utskottets motivering.

*Anslag till en
strafflagskom-
mission.
(Forts.)*

För min del måste jag säga, att det försök, som här föreligger från statsutskottets sida att spela lagutskott, förefaller mig så pass betänkligt, att jag tillåter mig att yrka, att kammaren måtte ogilla utskottets motivering.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Här föreligger, som kammaren torde finna, icke alls något försök från statsutskottets sida att spela lagutskott, utan statsutskottet har endast velat förbehålla framtida möjlighet för riksdagen att följa lagstiftningsarbetet på detta område och att därvid äga tillfälle uttala de önskemål ävensom i sammanhang med beviljandet av anslag göra de framställningar, som riksdagen kan finna skäligen och lämpliga.

Herr Lindhagen: Gentemot herr Westmans yttrande, att statsutskottet icke skulle spela lagutskott, är det naturligtvis en stor fara för detta lagstiftningsarbete, om vi inbilla oss, att ett visst utskotts slumpvis tillkomna sammansättning skulle sitta inne med visheten i stora allmänmänskliga frågor. Denna fråga måste vi nämligen alla till sist avgöra. Grundlagen förutsätter, att vi hava något slags förstånd och att till och med statsutskottet har ett sådant förstånd. Detta är en allmänmänsklig fråga, skall jag säga herr Westman, som icke avgöres av jurister utan av det sunda förnuftet, och det sunda förnuftet sitter lika väl i statsutskottet som i lagutskottet.

Herr Westman: Det framgår av debatten, att statsutskottets ledamöter icke haft den kännedom om lagstiftningsarbetets ställning, att utskottet haft klart för sig, vad dess uttalande i sak innebär. Det måste väl herr Lindhagen medgiva, att det utskott, vars medlemmar studera och intressera sig för lagfrågor, också kan avgiva vägledande uttalanden i lagfrågor till riksdagen. Det är väl ändå att driva vördnaden för lekmanförståndet alltför långt, om man förutsätter, att riksdagen i lagfrågor hellre bör taga ledning av statsutskottet än av lagutskottet.

Anslag till en
strafflagskom-
mission.
(Forts.)

Herr Nilsson, Johan, i Skottlandshus: Man förstår av debatten och särskilt av herrar juristers yttrande, att det anses, att statsutskottet gett sig in på ett område, som utskottet icke förstår sig på, och det må nu vara. Men det beror på, vilken synpunkt man vill lägga på saken. Vi veta, att, då det gäller en kommission av det ena eller andra slaget, kan arbetet få en omfattning som riksdagen aldrig avsett. Det finns exempelvis något som heter historiska utredningar. Det kan hända, att riksdagen vill hava inflytande över om en kommission skall gå tillbaka vid sina utredningar till tiden före eller efter Kristi födelse. Det kan i vissa fall draga betydande kostnader utöver de som avsetts för att få fram ett slutligt resultat inom överskådlig tid.

Vidare har det särskilt beträffande processkommissionen erinrats, att arbetet lagts i sådana sänder, att de, som skolat utföra det, haft så mycket annat att göra, att arbetet inom kommissionen stått stilla längre eller kortare perioder. Det bör kanske också vara en sak, där riksdagen bör hava ett ord med i laget, att de som skola utföra detta arbete också utföra detsamma. Det finns naturligtvis vissa saker och ting, i vilka det kan vara angeläget för riksdagen att yttra sig. Detta kan sägas med den motivering, som utskottet har, till vilken motivering jag ber att få yrka bifall.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarrens förhandlingar, att beträffande den nu förevarande punkten dels yrkats bifall till utskottets hemställan, dels ock framkommit tre särskilda yrkanden i fråga om motiveringen, till vilka sistnämnda yrkanden han ville sedermera återkomma.

På härefter gjord proposition bifölls utskottets hemställan.

Vidkommande motiveringen, fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats: 1:o) att utskottets yttrande skulle godkännas, 2:o) av herr *Widell*, att sagda yttrande skulle godkännas med följande ändrade avfattning: "Innan den nya strafflagskommissionen erhåller den förändrade ställning, som dess uppförande i riksstaten med särskilt anslag innebär, synes det utskottet önskligt, att den så kallade 1916 års strafflagskommission beredes tid att avgiva sitt väntade betänkande och sålunda avsluta sitt arbete. Av denna anledning har utskottet" etc.; samt 3:o) av herr *Westman*, att utskottets motivering skulle ogillas.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa yrkanden samt förklarade sig finna propositionen på godkännande av utskottets yttrande vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till herr *Widells* yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner motiveringen i statsutskottets utlåtande nr 2 A *Anslag till en strafflagskommission.*
punkten 9, röstar

Ja;

(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Widells under överläggningen gjorda yrkande.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 46.

Punkterna 10—46.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 47.

Lades till handlingarna.

Punkterna 48—59.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 60.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 2 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Anslag för
arbetslös-
hetens bekäm-
pande.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bekämpande av arbetslösheten.

Punkten 1.

I denna punkt hade utskottet, under förmälan, bland annat, att utskottet funnit nödvändigt, att riksdagen omedelbart beviljade ett visst belopp såsom förskott å det definitiva arbetslöshetsanslaget, hemställt, att riksdagen för arbetslöshetens bekämpande måtte på tilläggsstat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag, högst, 20,000,000 kronor.

Herr von Sydow: Herr greve och talman! Statsutskottets utlåtande innefattar icke något förslag till en definitiv lösning av den föreliggande frågan utan endast till ett provisorium. Man torde också få medgiva, att i det skick, vari ärendet befinner sig, det varit svårt för utskottet att komma till något annat resultat. De medel, som finnas till förfogande för statens åtgärder mot arbetslösheten, äro konsumerade och skulle icke all sådan statens verksamhet inställas — något som ingen allvarligt tänkande människa torde vilja ifrågasätta — är det nödvändigt, att ett anslag omedelbart ställes till förfogande. Men å andra sidan är själva frågan av en så utomordentlig betydelse i statsfinansiellt och nationalekonomiskt hänseende och av en så invecklad och svårlost beskaffenhet, att man icke kunnat begära, att statsutskottet på en tid av några dagar skulle kunnat komma till ett definitivt resultat i saken.

Emellertid hava provisorier, även om de äro nödvändiga, ofta vissa olägenheter med sig. Det händer lätt, att ett provisorium prejudicerar den definitiva lösningen. Har man redan lagt en viss verksamhet efter vissa provisoriska linjer, drar man sig sedermera för att ändra om detta provisorium, även om man vid en grundligare prövning finner, att man borde hava utstakat linjerna något annorlunda. Det kan då bli på det sättet, att beslutet fattas först, och sedermera kommer den grundligare utredningen och det grundligare övervägandet.

Jag ber att få säga detta, därför att, om nu, såsom jag gissar, statsutskottets utlåtande blir riksdagens beslut, vill jag för min del uttryckligen betona, att detta icke får innebära, att man av det provisoriska beslutet skulle vara bunden i fråga om den definitiva lösningen, utan att man därvidlag har all rätt att yrka ändring och försöka driva fram andra riktlinjer än dem, som nu innefattas i utskottsutlåtandet.

Utskottets utlåtande är enhälligt; det är resultatet av en kompromiss. I pressen har uttalats tillfredsställelse över att denna fråga icke lösts efter partilinjer utan enighet vunnits därom. Häri kan jag för min del instämma. Men det är ofta så fallet med kompromisser, att de lämna något övrigt att önska i fråga om exakthet och tydlighet i uttrycken. Det är i hög grad, såvitt jag kan se, förhållandet med statsutskottets föreliggande utlåtande. Man har för att vinna enighet givit avkall på

fullständig tydlighet och klarhet i linjerna. Detta är så mycket beklagligare som den punkt, på vilken särskilt en sådan dunkelhet kan anmärkas, är en av de viktigaste i hela detta invecklade spörsmål. Det är nämligen frågan om lönesättningen vid statens arbetslöshetsarbeten. Det är så, att alla som haft med dessa saker att göra, såvitt jag vet, äro principiellt och teoretiskt eniga därom, att lönerna vid av staten anordnade nödhjulsarbeten på ingen tid få stiga över lönerna vid motsvarande arbeten på samma ort i öppna marknaden. Sker detta — och man har exempel från främmande länder på att det skett i stor omfattning — kommer arbetskraften att sugas till nödhjulsarbetena från de produktiva arbetena. På detta sätt kommer staten att själv främja, öka och vidmakthålla arbetslösheten, och nödhjulsarbetena bli företag som äro eftersökta av de arbetssökande. Motsatsen skall äga rum, lönerna för nödhjulsarbeten skola sättas under lönerna i den öppna marknaden, så att en var, som arbetar i nödhjulsarbete, alltjämt skall sträva efter att komma över till det produktiva arbetet. Dessa grundsatser hava blivit principiellt fastställda för nödhjulsarbetet här i landet. Vid förra riksdagen innefattades i den kungl. propositionen ett uttalande, vilket också gillades av riksdagen, att arbetslöshetskommissionen skulle sätta dessa principer i verket. Nu gjorde nog kommissionen detta till en början, så att för nödhjulsarbeten fastställda löner under början av året icke överstego lönerna i den öppna marknaden, men när sedermera, på grund av den allmänna depressionen, lönerna gingo ner, försummade kommissionen att följa med. Kommissionen gjorde en nedsättning av lönerna i augusti månad, men fram på hösten, då ett hastigt fall i den öppna marknaden inträffade, följde icke de under kommissionen lydande företagen med i sänkningen, utan på en mängd, jag vågar säga på de flesta ställen, där nödhjulsarbete utfördes för statens räkning, kommo arbetslönerna i själva verket att överstiga lönerna i den allmänna marknaden. Om jag nu skulle taga ett exempel, är det ju så, att nödhjulsarbetena i allmänhet bestå av väg- och skogsarbeten och dylika, och lönerna här komma alltså att stå i relation till lönerna inom jordbruket. För jordbruksarbetarna gjordes ett försök till kollektiv avtalsuppgörelse på hösten 1921, och därvid framlades av en utsedd förlikningskommission ett förslag, att lönen skulle fastställas till 60 öre i timmen eller, efter nio arbetstimmar om dagen, 5 kronor 40 öre om dagen. Detta förslag, vilket godkändes av arbetarne, men förkastades av arbetsgivarne, har sedermera kommit att innefatta maximum för arbetslönen för tillfälliga arbetare inom jordbruket. Lönerna inom jordbruket hava sålunda i vissa delar av landet betalats i enlighet härmed, men i andra delar hava lönerna högst avsevärt understigit denna norm. Emellertid ser man, att vid nödhjulsarbeten betalas löner, som gått över de för jordbruket ifrågasatta och av jordbruksarbetarna godkända lönerna. Vid sådant förhållande hade man kunnat hoppas, att statsutskottet framför allt skulle lagt sig vinn om, att dessa missförhållanden skulle komma att upphöra. Man ser också av utskottets utlåtande, att en sådan tankegång icke varit främmande för utskottet. Utskottet

*Anslag för
arbetslöshets-
betens bekäm-
pande.
(Forts.)*

Anslag för
arbetslöshetens bekäm-
pande.
(Forts.)

yttrar nämligen: "Vidkommande lönerna, vid de statliga nödhjälpsarbetena, synes det utskottet, som om dessa löner på de särskilda orterna borde mera smidigt anpassas efter nu rådande lönenivå, än som på sina håll hittills torde hava varit fallet, samt håller utskottet vidare före, att kommissionen för varje särskilt fall torde böra fastställa, med huru mycket en nödhjälpsarbeters löneförmåner skola understiga de löner, som äro gällande för grovarbetare på den öppna arbetsmarknaden" etc. Man har här i mycket mild och inlindad form framställt en anmärkning mot arbetslöshetskommissionen jämte en önskan, att kommissionen måtte för framtiden handla efter andra linjer. Det hade varit önskligt, att detta utsagts tydligare, och önskligt, att man fått en viss gräns, vartill lönerna vid nödhjälpsarbete finge gå i förhållande till lönerna vid produktivt arbete. Jag har i en motion tillåtit mig framställa yrkande om, att gränsen skulle sättas till två tredjedelar. Då man på sina håll gjort anmärkning häremot, vill jag säga, att denna siffra har jag icke hittat på själv, utan den återfinnes i propositionen till förra årets riksdag och i handlingarna till riksdagsärendet. Det yttras nämligen där, att i fall en arbetare har understöd såsom arbetslös och tillika uppbär understöd från någon kassa eller arbetsgivare, bör man se till, att hans samfälda inkomst icke går till mera än två tredjedelar av vad som förtjänas i hans arbete på öppna marknaden. Jag tror, att det varit lyckligt, om statsutskottet ställt sig på den ståndpunkten eller, i fall man icke precis velat taga två tredjedelar, tagit en annan gräns, ty då hade man haft fasta och fixa linjer. Nu är det att befara, att alla under arbetslöshetskommissionen lydande företag skola söka få så höga löner som möjligt åt sina arbetare och söka draga åt sig så stor del som möjligt av anslaget till arbetslöshetens bekämpande.

Det finnes också en annan punkt i utskottets uttalande, som är något dunkel. Sedan statsutskottet uttalat sig såsom jag nyss läste upp, heter det: "med skälighänsyn därvid tagen till vederbörandes möjligheter att bereda sig uppehälle på den sålunda fastställda nödhjälpslönen". Sålunda har utskottet uppställt två principer: dels att nödhjälpsarbetslönen skall understiga den i öppna marknaden gällande, och dels att den arbetslöse skall beredas uppehälle på den fastställda lönen. Nu är det klart, att lönen skall vara sådan, att en person kan uppehålla sig på densamma, men det är fråga om beräkningen därvidlag, och existensminimum kan beräknas ytterst olika. Vilka principer skola följas, den ena eller den andra? För min del tror jag, att uttalandet i sin helhet måste tolkas så, att den principiella grundsatsen är, att lönen vid nödhjälpsarbete måste understiga lönen i motsvarande produktiva arbete i orten, men att i fråga om huru mycket den får understiga lönen inom produktionen bör man taga hänsyn till vederbörandes möjlighet att försörja sig; och det är under förutsättning, att arbetslöshetskommissionen upprätthåller denna tolkning, som jag för min del kan gå med på det förslag till provisorium, som nu är framställt.

Herr greve och talman! Av vad jag yttrat torde följa, att jag för min del anser, att utskottets betänkande kunnat vara lyckligare avfattat,

samt att det är fara värt, att om det godkännes såsom norm för kommissionens verksamhet, icke de olägenheter, som nu vidlåda denna verksamhet, undanröjas i så hög grad, som varit önskligt och som kunnat ske. Men med hänsyn till situationen, och då jag för min del icke vill söka rubba den enighet, som vunnits inom utskottet, har jag icke något yrkande att framställa.

*Anslag för
arbetslöshetens bekämpande.
(Forts.)*

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Winberg: Även om nu föreliggande utlåtande icke utgör utskottets slutord i frågan vid denna riksdag, är det dock klart, att frågan, även i den form den nu föreligger, är av så pass stor betydelse, att man har anledning att titta något närmare på detta utlåtande. Det torde vara obestriddligt efter vad redan framförts, att detta utlåtande icke kan kännetecknas av någon överdriven klarhet rörande vad utskottet menar och icke kan anses leda till några klara direktiv i fråga om dess omsättande i verkligheten. Då emellertid såvitt jag kan förstå det knappast finnes något farligare, än att i en så komplicerad och viktig fråga som denna, riksdagen uttalar sig i så allmänna och svävande ordalag, att de, som sedan skola tolka bestämmelserna, svårligen kunna veta vad riksdagen menar, utan dessa bestämmelser bliva föremål för olika tolkning, anser jag det absolut nödvändigt, att, innan riksdagen går från detta ärende i nu föreliggande skick, utskottets utlåtande blir kompletterat med några klarare uttalanden rörande vissa punkter från utskottsledamöter, vilka varit i tillfälle att närmare delta i ärendets behandling.

Jag förmodar, att det är många, kanske icke minst bland utskottets medlemmar, som anse, att det genialiska sätt, på vilket utskottet vid detta tillfälle löst den föreliggande svåra frågan, skulle vara värt allt erkännande; men såsom jag redan förut påpekat, kan det visserligen vara bra att komma till en enig uppfattning inom ett utskott, men endast under den förutsättningen, att det resultat man kommer till är så pass klart och tydligt angivet, att det icke såsom här är fallet kan tolkas på vilket sätt som helst. Jag skall icke nu i detta sammanhang ingå på frågan, huruvida det är klokt att välja den taktik utskottet gjort, att endast bevilja ett mindre anslag, men låta frågans slutprövning anstå. Det skulle enligt min mening vara synnerligen angeläget att fortast möjligt hava riksdagens slutgiltiga ord i frågan föreliggande, ty det är klart, att det inverkar menligt på kommissionens arbete och på planläggandet över huvud av de åtgärder, som från statens sida böra och måste vidtagas, om man icke har reda på huru mycket riksdagen för ändamålet kommer att sammanlagt anslå. Å andra sidan medger jag, att frågan är så pass komplicerad, att man måste undersöka en hel del möjliga uppslag i fråga om andra åtgärder än sådana som hittills vidtagits för arbetslöshetens bekämpande. Men det är frågan, huruvida icke den uppdelning, som nu skett, verkar förryckande på planläggandet i det hela.

*Anslog för
arbetslöshetens bekämpande.
(Forts.)*

Nu skall jag vidare tillåta mig säga, dels i första rummet med anledning av den svävande formulering, vari utlåtandet föreligger, och dels i någon mån i anledning av den förste ärade talarens uttalande och det sätt varpå han tolkade detta utskottsutlåtande, att jag gärna skulle vilja hava något uttalande från utskottsledamöternas sida i vissa punkter.

För det första skulle det vara av mycket stor betydelse att få klarhet om huruvida frågan är undanskjuten till ett längre fram liggande skede av riksdagen även i fråga om de direktiv, som skola givas och som utskottet här i någon mån gått in på, eller om det får fattas så, att de av utskottet framlagda direktiven äro avsedda att även i fortsättningen förbliva gällande, så att när saken nästa gång kommer före det endast blir fråga om de ytterligare anslog, som riksdagen nödgas lämna och möjligen om angivande av vissa vägar för användningen av dessa anslog.

Vidare skulle det också vara ofantligt intressant få veta, vilken mening utskottet självt inlägger i sitt uttalande i vissa punkter här. När den nuvarande regeringen för kort tid tillträdde sitt ämbete, så veta vi ju, att densamma i den proklamation den då lämnade till offentligheten framhöll för det första, att kraftiga åtgärder för arbetslöshetens bekämpande ansågos vara en av de förnämsta uppgifter den måste ägna sitt intresse, och den uttalade vidare, att i stort sett skulle visserligen de direktiv följas, som statsmakterna tidigare fastställt, men att det vore nödvändigt att tillämpa dessa direktiv på "ett smidigare sätt", än som hittills skett. Utskottets utlåtande upptager också detta uttryck rörande ett smidigare anpassande efter förhållandena. Men såvitt jag förstår är det väl också det enda regeringen i denna fråga fått med i utskottets utlåtande, om man från det hållet med den smidigare anpassningen avsett åtgärder, som skulle gagna arbetarnas intresse. Ty av utskottets utlåtande framgår oförtydligt för det första, att beträffande nödhjulsarbetena det syntes utskottet, att lönerna på de särskilda orterna borde smidigare anpassas efter rådande lönenivå, än tidigare varit fallet. Det uttryck utskottet använt tolkades ju redan av den första talaren så, att det skulle innebära en viss kritik av arbetslöshetskommissionen, därför att den icke vidtagit lönesänkning i den utsträckning och till den nivå, som den allmänna lönenivån på arbetsmarknaden enligt talarens mening givit anledning till.

Även har i utlåtandet tydligt uttalats, att de nuvarande bestämmelserna skulle i fortsättningen följas, men med en del skärpningar. Det synes mig, som om den förste ärade talaren icke har särskild anledning att vara missnöjd med utlåtandet sådant det föreligger. Och att missnöjet från det hållet icke är så synnerligen stort, framgår därav, att han icke hade något yrkande att göra. Det kan då vara ganska intressant, att han fastslog, att fortfarande, såsom han behagade uttrycka sig, det skulle gälla såsom den principala ståndpunkten, att nödhjulsarbetslönerna skola stå under de gängse lönerna i den öppna marknaden. Att utskottet icke tagit herr von Sydows förslag att fastställa nödhjulsarbetslönerna till endast två tredjedelar av de gängse lönerna, torde

väl bero på att utskottet av alldeles särskilda skäl ansett sig icke böra göra det.

Emellertid, en sak måste i detta sammanhang tydligt klarläggas i fråga om den politik, som staten vid nödhjälpsarbetena driver, och det är frågan: vem är det som ytterst avgör vilka löner som skola utgå vid nödhjälpsarbeten? Är det staten som fastställer dessa löner i visst förhållande till levnadskostnaderna? Nej, staten har ingenting att därvid säga till om. Vad som är fastställt är endast, *att dessa löner skola vara lägre än de som förekomma i den öppna marknaden.* Alltså, arbetsgivarna är det, som i första hand fastställa arbetslönerna, och därefter skall staten anpassa sig. Är icke detta i så fall typiskt för vårt nuvarande samhälle? Staten anser sig icke vara en så pass rakryggad institution, att på de håll, där den anordnar nödhjälpsarbeten, den kan själv fastställa de löner, som äro skäligen för dessa arbeten, utan det överlämnas åt arbetsgivarna att därutinnan bestämma. Dessa fastställa lönerna efter tillståndet på arbetsmarknaden, och därtill ansluter sig staten. I det avseendet är det också viktigt att komma ihåg, huru förhållandena för närvarande te sig. Förhållandet är sådant, såsom jag tillät mig framhålla redan vid remissdebatten, att arbetsgivarna äro *ensamt* bestämmande i fråga om arbetslönerna. På grund av arbetslösheten kunna de fackliga organisationerna icke något nämnvärt göra sig gällande. Arbetsgivarna kunna bjuda vilka löner som helst, och förr eller senare tvingas arbetarna att acceptera dessa. Vid sådant förhållande förefaller det mig mer än skäligt undfallande från statsmakternas sida, att de icke hava någon verklig mening om vilken storlek arbetslönerna böra hava, utan tillåta arbetsgivarna att med den övermakt de hava på arbetsmarknaden fullständigt pressa ned lönerna huru mycket som helst, för att staten sedan skall ytterligare sänka nödhjälpsarbetslönerna under samma nivå. Jag hemställer, om det kan vara något lyckligt uppträdande från statsmakternas sida att på detta sätt fullständigt avsäga sig rätten att hava något att säga till om vid bestämmandet av dessa löner.

I övrigt är det också en annan punkt, i vilken det skulle vara nödvändigt att hava större klarhet om utskottets utlåtande. Det är beträffande den fråga, vilken såsom vi alla veta var uppe under remissdebatten, huru man skall förfara, när ett arbete blir blockerat, huruvida arbetslöshetskommissionen eller en arbetslöshetskommitté kan beordra personer att upptaga det blockerade arbetet, med påföljd att om de icke göra det, deras arbetslöshetsunderstöd indrages. Det är en mycket komplicerad fråga. Men det har förekommit fall, då personer, på grund av att sådana förhållanden förelegat, utan vidare frantagits arbetslöshetsunderstöd och vägrats nödhjälpsarbete. Även i det fallet ligger saken på samma sätt. Arbetsgivarna kunna bestämma vilka löner som helst. Arbetarna kunna icke i varje fall med något så när bibehållen ära inom de fackliga institutionerna utan vidare acceptera de erbjudna lönerna; och när de reagera, måste de använda det vapen de hava, och då återstår ingenting annat än att förklara blockad. Genom att utnyttja den inträffade situationen blir det arbetsgivarna som bestämma vad som skall givas i lön, och arbetarna

*Anslag för
arbetslöshets-
bekämpande.
(Forts.)*

Anslag för
arbetslös-
hetens bekäm-
pande.
(Forts.)

äro tvungna att taga mot detta, även om anbudet är alldeles omänskligt lågt. Om de icke göra detta, riskera de, att det lilla understöd, som tidigare erhållits, indrages. Det är visserligen sant, att utskottet här tillfogat, beträffande arbetslönen, att det skall tagas skäligen hänsyn till vederbörandes möjligheter att kunna bereda sig uppehälle på den sålunda fastställda nödhjälpsarbetslönen. Nu är det emellertid, såsom redan av debatten framgått, nödvändigt att få större klarhet i vad detta avser. Skall den principen gälla först och främst, såsom herr von Sydow ansåg, att lönerna skola stå under den allmänna lönenivån, och man endast i andra rummet får taga den hänsyn till existenskraven, som omständigheterna möjligen påkalla? Eller är det så, att det ligger en allvarligare mening i uttalandet, att nödhjälpsarbetslönen skola fastställas så, att vederbörande hava möjlighet att något så när bereda sig uppehälle? Även om man tillmäter utskottets uttalande på denna punkt avgörande betydelse, så återstår en synnerligen svävande formulering, som nog kommer att föranleda åtskilliga tvistigheter. Men det är nödvändigt att få så pass mycken klarhet i vad utlåtandet innebär, att icke onödigt tillspetsade förhållanden beträffande tolkningen kunna uppstå, även om man här endast avser ett provisorium.

Jag skulle kunna peka på exempel från andra länder, där staten icke fullständigt avhänt sig rätten att bestämma vilka löner skola utgå vid nödhjälpsarbeten. I Danmark t. ex. gäller i fråga om skyldighet att taga arbete på den öppna marknaden, att en arbetslös är skyldig därtill endast då den arbetslön som hjudes motsvarar vad som är skäligt för vederbörande grupp i den allmänna arbetsmarknaden. Det är dock direktiv betydligt mera klara och ett land mera värdiga än att överlåta åt enskilda arbetsgivare att bestämma lönernas storlek.

Eftersom frågan för närvarande ligger så, att den icke nu kommer att slutligt avgöras, kan det vara så mycket större anledning att även peka något på vilka åtgärder i övrigt som enligt min mening borde och måste från det allmännas sida vidtagas för att i någon mån få produktionsarbetet i gång. Jag tillät mig redan under remissdebatten erinra därom och jag har tillåtit mig att också i en motion framhålla, att jag absolut icke tror, att vi komma till andra och bättre förhållanden på det ekonomiska området, om vi fortfara att såsom hittills inskränka oss till att under mer eller mindre tillfredsställande former utbetala arbetslöshetsunderstöd åt dem, som icke erhållit arbete, eller söka på det produktiva arbetets utkanter åstadkomma nödhjälpsarbeten, vilka kunna vara bra att få utförda, men som icke äro av den betydelse, att de i någon nämnvärd grad bringa oss framåt på det ekonomiska området. Jag skulle då, särskilt till statsutskottet för dess fortsatta behandling av detta ärende i dess helhet, vilja framföra det spörsmålet, huruvida det över huvud taget inom utskottet och inom riksdagen i allmänhet finnes någon resonans för att staten skulle även i någon mån engagera sig för att söka få det produktiva arbetet i gång. Jag har framställt förslag i den riktningen, som jag visst icke vill tillmäta avgörande betydelse i fråga om utformningen, men som jag ändock anser vara ett uppslag för allvarligt över-

vägande. Där gör jag gällande, att det är bättre att använda anslag under vederbörlig kontroll till produktiva företag, som ligga nere, men som skulle kunna återupptagas, om de finge åtnjuta understöd av statsmedel motsvarande dem, som nu måste utgå i form av arbetslöshetsunderstöd eller i form av betalning för nödhjälpsarbete. Jag vet, att denna fråga är kinkig, och att det ur vissa synpunkter kan vara bekvämast att icke giva sig in på den, därför att den är svårlöst. Jag vet också väl, att det för vissa ägare av produktiva företag ställer sig tvivelaktigt, huruvida de skola önska industriens återupptagande, eller om de önska det nuvarande tillståndets fortsättande såsom förutsättning för att de skola kunna få fullt övertag över arbetarna och sedan i sin tur få fastställa de löner de anse skäligen. Frågan är emellertid: kan staten under nu rådande förhållanden fortfarande sitta med armarna i kors och endast vidtaga vissa palliativa åtgärder men se det verkligen produktiva arbetet ligga nere, utan att tilltro sig kunna göra något däråt?

*Anslag för
arbetslöshets-
bekämpande.
(Forts.)*

Jag skall icke i detta sammanhang närmare ingå på vad den nuvarande situationen kan inbjuda till. Jag tillät mig att i korthet peka därpå redan vid förra årets remissdebatt, och sedan förhållandena ytterligare förvärrats, vill jag ånyo trycka därpå. En ofantlig mängd arbetslösa, som icke kunna förtjäna sitt uppehälle, gå omkring och tigga i städerna och på landsbygden. Personer ha gått arbetslösa ett helt år och önska ingenting hellre än att få arbete. Staten står fullkomligt maktlös inför detta, därför att hela samhället och produktionssystemet är byggt på spekulation och privataffärer, och staten kan icke under så exceptionella förhållanden ingripa för att möjligen få utvecklingen in på något bättre banor. Jag skall som sagt icke närmare ingå på den frågan, men det torde vara klart för litet var, att tillgripas icke allvarliga åtgärder för att förbättra förhållandena — i den mån icke internationella faktorer ställa sig hindrande i vägen — är det möjligt och antagligt, att herr Trygger får rätt i sitt uttalande, att vi sannolikt snart äro ute i den rena anarkien. Ja, det synes, som om man i fråga om det ekonomiska livet redan vore långt ute i anarkien.

Då frågas: är det ingenting mera att göra från statens sida än att diskutera huru många miljoner som skola anslås till mer eller mindre produktiva nödhjälpsarbeten? Måste man icke taga djupare på problemet och söka tränga in i kärnan? Eller är verkligen den privata företagsverksamheten ett så heligt område? Skola vi ligga och vänta ytterligare några år till dess de arbetslösas antal växer och den rena anarkien är en verklighet? Är det överensstämmande med den ansvarsfulla politik, som statsmakterna borde driva i tider sådana som dessa? Detta är frågor, som jag skulle vilja rikta till det mäktiga statsutskottet och som detta borde finna sig föranlåtet att ägna någon uppmärksamhet åt.

För att återkomma till betänkandet synes det mig vara en ovanligt oklar kompromiss. Jag vet icke, om man därpå kan tillämpa den gamla satsen: det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta. Jag tror icke, att det behöver vara så, utan intressena hava så brutit sig inom utskottet, att

Anslag för
arbetslös-
hetens bekäm-
pande.
(Forts.)

man icke kunnat få några klara linjer, och man har icke velat taga risken, att en var skulle gå fram efter de linjer han ansåg riktiga, utan så har man fått detta kompromiss-missfoster av sådan svaghet, att man icke vet vad det innehåller. Emellertid synes det mig, att man har skäl att antaga, att utskottets utlåtande ingalunda kommer att tolkas till favör för de arbetslösa, utan snarare till deras nackdel. Och då detta ingalunda överensstämmer med den paroll, som regeringen vid sitt tillträde angav, eller med vad Sveriges arbetare för närvarande hava rätt att kräva, anser jag det föreliggande utskottsförslaget vara sådant, att det icke finnes någon anledning att godkänna den motivering utskottet presterat.

Då det är klart, att anslag för närvarande är nödvändigt, återstår alltså för mig, herr talman, ingenting annat än att yrka bifall till det föreslagna anslagsbeloppet med ogillande av utskottets motivering.

Herr förste vice talmannen: Den siste ärade talaren hemställde, huruvida det sätt, varpå statsutskottet behandlat denna fråga, vore klokt. Ja, det kan ju sägas, att det varit bättre, om man haft möjlighet att taga upp frågan i hela dess omfattning, men situationen är i alla fall den, att det här gäller ett mycket komplicerat ärende, och såsom var och en vet, finnes utom den kungl. propositionen ett trettioal motioner, som gå i de mest olikartade riktningar. Då man å andra sidan visste, att arbetslöshetskommissionen vid januari månads utgång var renons på pengar, och man naturligtvis icke kunde låta dess verksamhet stoppas, samt dessutom enligt min och samtliga övriga statsutskottsledamöters mening det icke fanns någon möjlighet att kunna penetrera de olika motionerna och den kungl. propositionen så snart, att man omedelbart kunde taga upp frågan i hela dess omfattning, ansågs det nödvändigt att till en början bevilja så pass mycket, att arbetslöshetskommissionen kunde fortsätta med sin verksamhet en så pass lång tid framåt, att man i utskottet kunde vinna klarhet med avseende å dess ståndpunkt till de olikartade spörsmålen i denna, såsom de föregående talarne sagt, särdeles komplicerade fråga. Då jag har uppdraget att vara ordförande å de sammanslagna avdelningar i utskottet, som behandla denna fråga, vill jag även tillägga, att det icke är meningen, såsom möjligen den sista ärade talaren tycktes tro — att döma av det sätt, varpå han framställde sina spörsmål — att undanskjuta den vidare behandlingen av denna fråga till en oviss framtid, utan avdelningarnas mening är, såvitt jag kan förstå, att omedelbart sätta i gång ett närmare studium av allt som hör till denna sak och att, sedan avdelningarna och statsutskottet kunnat taga ståndpunkt till de olika meningarna, komma fram med ett slutligt utlåtande.

Det är också klart, att det föreliggande utlåtandet är en kompromiss. Det kan man icke dölja för sig, att i denna fråga finnas uppfattningar, som äro rätt olika och diametralt motsatta. Men detta är en ömtålig fråga, och därför ansågs det, att då man denna gång komme fram med den till riksdagen, man skulle undvika den kanske något

hetsiga debatt, som nog uppstår, då man slutligen behandlar frågan i hela dess vidd. Det har varit anledningen till den kompromiss, som nu föreligger. Det må ju medgivas, att när man enats i några punkter, bakom vilka till en början stått olika uppfattningar, det naturligtvis icke varit möjligt att uttrycka sig med den precision, som man vanligen kan, när man har en bestämd uppfattning i de särskilda punkterna. Under sådana förhållanden är ju alldeles klart, att vid den senare behandlingen av denna fråga komma att visa sig avvikande meningar. Jag har icke den ringaste förhoppning om att man då skall komma fram med ett enigt utlåtande, och jag tror icke, att någon, som varit med om detta beslut i statsutskottet, anser sig bunden annat än i fråga om den allmänna uppfattning, som framgår av utlåtandet, utan att man menar sig vara fri i fråga om spörsmålets detaljer. Jag tror icke heller, att riksdagen i detta fall behöver känna sig bunden.

Utskottet har gjort tre olika uttalanden. Det sista gäller en punkt, där arbetslöshetskommissionen beträffande tillämpningen av 1921 års understödskungörelse begärt ett förtydligande, som kanske icke varit behöfligt, men som kommissionen i alla fall ansett sig behöva. Det rör sig om kommissionens rätt att besluta, huruvida och i vilken omfattning bidrag till kommun skall utgå för understöd till arbetslösa, och kommissionens begäran avser, att densamma i vissa fall, med hänsyn till olika förhållanden på olika platser, skulle vara berättigad att sätta ett maximum, som vore lägre än det i förordningen uppställda. Nu har statsrådet i propositionen sagt, att han ingenting har att erinra däremot, vi hava hemställt, att riksdagen skulle säga detsamma, och vi anse, att icke i anledning därav någon förändring i kungörelsen behöver ske.

Vidare ha vi uttalat oss om förhållandet mellan lönerna vid nödhjulsarbeten och lönerna på den öppna marknaden. Det är, såsom den förste ärade talaren sade, ett mycket invecklat spörsmål, och då det framställt en mängd anmärkningar mot arbetslöshetskommissionen i denna sak, hava vi ansett nödvändigt att understryka vad förra riksdagen beslöt, att nödhjulsarbetslöserna skulle understiga lönerna på öppna marknaden, och att man skulle försöka smidigt anpassa dem efter rådande förhållanden. Herr von Sydow framställde en kritik mot arbetslöshetskommissionen för att den icke tillräckligt följt med sänkningen av lönerna på allmänna marknaden, men vid närmare undersökning av detta finner man i alla fall, att lönerna icke allenast varit särdeles skiftande på olika platser, utan på vissa platser till och med nedgått på ett sätt, som varit alldeles oväntat, så att det nog kan med fog erkännas, att det varit en viss svårighet för arbetslöshetskommissionen att i varje fall följa med. Det finnes för övrigt en gräns, som är antydd i utlåtandet, nämligen att var och en skall kunna bereda sig uppehälle på den sålunda fastställda nödhjulslönen, och detta har varit vägledande för kommissionen. Jag tror således, att man icke får göra alltför starka reprocher mot arbetslöshetskommissionen i detta fall, och då statsutskottet ånyo tagit upp denna sak, är det egentligen bara därför att

*Anslag för
arbetslöshets-
hettens bekäm-
pande.
(Forts.)*

Anslag för
arbetslöshetens bekämpande.
(Forts.)

anmärkningar blivit framställda, med anledning av vilka man önskat ytterligare understryka den gällande grundsatsen.

Vad för övrigt den sista ärade talaren nämnde om vissa förhållanden inom landet på arbetsmarknaden, som numera inträtt och föranlett vissa beslut från arbetslöshetskommissionens sida, har det ju såsom bekant utvecklats sig därhän, att kommissionen i vissa speciellt invecklade löne- och arbetsspörsmål fått till sin hjälp en sakkunnig i detta fall, en man, som på detta område är en bland de skickligaste vi hava, som under femton år varit förlikningsman och dessutom deltagit i avslutande av åtskilliga kollektivavtal, i det hela taget en person, som sitter inne med det sundaste och klaraste omdöme i sådana här frågor. Och såvitt jag åtminstone och de, som i utskottet stått på samma ståndpunkt som jag, kunnat finna, har kommissionen på det hela taget vid tillämpningen av riktlinjerna för dess verksamhet handlat som vi anse, att den borde handla, till dess riksdagen intog en annan ståndpunkt i frågan.

Den siste ärade talaren kom också in på andra angelägenheter och talade bland annat om mera effektiva åtgärder för att sätta det produktiva arbetet i gång. Det är omöjligt att diskutera denna fråga med honom, då vi ha så olika utgångspunkter beträffande det ekonomiska samhället. Såsom en allmän anmärkning, vilken ligger nära till hands då man genomläser hans motion, och såsom en allmän anmärkning mot tankeriktningar, som gå i samma led som hans motion, nämligen att man skall giva statsunderstöd åt industrien för att på detta sätt få produktionen i gång, ber jag blott att få säga, att det vid alla dessa spörsmål är en sak, som icke får glömmas, och det är konsumtionen. Vad tjänar det till att på artificiellt sätt sätta industriell verksamhet i gång, då det icke finnes avlopp för produktionen? Det är ju en av själva kärnpunkterna i saken, att man till en början vet, att här kan både produceras och säljas och konsumeras. Jag tror icke, att man kommer dithän genom alltför artificiella åtgärder, utan att man nog här måste följa de ekonomiska lagar, som med visst nödtvång göra sig gällande under alla förhållanden.

Jag hoppas såsom sagt att det icke skall dröja allt för länge, innan statsutskottet kan taga ståndpunkt såväl till propositionen, vilket ju kan vara lättare, som också till de olika motionerna. Men för att göra detta fordras ett mera ingående arbete än utskottet hittills varit i tillfälle till, och därför hemställer jag, att i närvarande stund riksdagen måtte nöja sig med att bifalla det utlåtande, som nu föreligger från statsutskottet.

Herr Möller: Jag är uppkallad av de yttranden, som fälldes av herrar von Sydow och Winberg. De båda ärade talarna, som stå i diametral motsats till varandra, hava ansett, att det utlåtande, som föreligger, är så oklart att det skulle behövas speciella förklaringar från utskottsledamöternas sida för att man skulle förstå det. Såvitt jag kan finna, innehåller detta utskottsutlåtande vissa vägledande principer,

men samtidigt ett erkännande från statsutskottets sida, att livet självt nu en gång är så mångskiftande, att det allt emellanåt dyker upp fall, där en alldeles strikt tillämpning av en i och för sig riktig princip icke är möjlig. För min del kan jag icke anse annat, än att statsutskottet dels fastslagit vissa principer, dels ock å andra sidan erkänt, att livet är sådant, att man icke alltid kan gå rakt fram eller följa direktiv, som man eljest skulle anse riktiga. Jag har endast velat konstatera detta och yrkar bifall till statsutskottets utlåtande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmanen, att förutom rörande motiveringen, till vilken han ville återkomma efteråt, hade i avseende på den nu föredragna punkten endast yrkats att utskottets hemställan skulle bifallas.

På härefter gjord proposition bifölls detta yrkande.

I avseende å motiveringen, yttrade vidare herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets motivering skulle godkännas, dels ock att densamma skulle ogillas.

Vid sedermera enligt dessa yrkanden gjorda propositioner godkändes utskottets motivering.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 4, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

nr 5, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 m. m.;

nr 6, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ersättning till en tjänsteman vid riksbankens huvudkontor för liden förlust vid tjänstgöring såsom kassör i extra kassa; samt

nr 7, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Punkten 1 i utlåtandet nr 7 lades till handlingarna.

Herr statsrådet *Örne* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 43, angående försäljning av de till Flyinge hingstdepå anslagna hagvaktarboställena litt. b eller Räfthagen och litt. d eller Damstorp i Malmöhus län.

Efter föredragning av Kungl. Maj: ts denna dag avlämnade skrivelse och propositioner hänvisades den förra till statsutskottet, propositionerna nr 43 och 44 till jordbruksutskottet samt propositionerna nr 45—47 till bevillningsutskottet.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag:

dels till riksdagens skrivelse, nr 18, till Konungen, angående utseende av en ledamot och en suppleant i den uti 33 § av förordningen den 28 maj 1920 omförmälda uppskattningsövernämnd;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 19, för en ledamot i den uti 33 § av förordningen den 28 maj 1920 omförmälda uppskattningsövernämnd; och

nr 20, för en suppleant i den uti 33 § av förordningen den 28 maj 1920 omförmälda uppskattningsövernämnd.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 21, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående viss ändring av den i enlighet med riksdagens skrivelse den 22 mars 1921, nr 98, utfärdade förordningen den 24 mars 1921 (nr 121) angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2,01 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 10 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet *Linders* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 53, med förslag till förordning angående uppörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.; samt
nr 54, angående pensioner åt vissa personer.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Riksdagsman *Nils Persson*, Malmö, är på grund av influensa hindrad att tillsvidare infinna sig i riksdagen, intygas
Malmö den 7/2 1922.

Anders Prag.
Legit. läkare.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 22, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bekämpande av arbetslösheten.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 23, till styrelsen för riksdagsbiblioteket, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

nr 24, till Konungen, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 m. m.; samt

nr 25, till fullmäktige i riksbanken, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 11, med anledning av remiss från andra kammaren av en utav herr S. Lübeck m. fl. väckt motion, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt, med förklarande att ifrågavarande motion borde överlämnas till jordbruksutskottet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 12, bankoutskottets utlåtande nr 8 och första lagutskottets utlåtande nr 3.

Efter föredragning av de vid sammanträdet början avlämnade kungl. propositionerna hänvisades dessa, nr 53 till behandling av lagutskott och nr 54 till bankoutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,09 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
